

SZOCIÁLIS FOGLALKOZTATÁS

- A szociális foglalkoztatás célja azon személyek támogatása, akik szociális kompetenciáik sérülése miatt megváltozott munkaképességűek.
- A szociális foglalkoztatás az Európai Unió és Magyarország esélyegyenlőségi foglalkoztatáspolitikájának része.
- A szociális foglalkoztatás intézményi jogviszonyban álló személy intézményen belüli foglalkoztatása.
- A szociális foglalkoztatás államilag támogatott; a központi költségvetésből a fenntartó részére vissza nem térítendő támogatás jár.
- A szociális foglalkoztatásnak két formája a munkarehabilitáció, és a fejlesztő-felkészítő foglalkoztatás.
- A szociális foglalkoztatás fenntartója lehet állami, önkormányzati, egyházi vagy civil szociális intézmény.

A Kormány [T/12720. szám](#)on benyújtott, egyes szociális és gyermekvédelmi tárgyú törvények módosításáról törvényjavaslatának egyik célja a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló törvény módosítása a szociális foglalkoztatás átalakítása érdekében. Jelen Infojegyzet a szociális foglalkoztatás helyzetéről nyújt általános áttekintést.

A szociális foglalkoztatás intézményi jogviszonyban álló személy intézményen belüli foglalkoztatása. A foglalkoztatás helyszíne lehet az intézmény területén kívül is, külső foglalkoztató bevonása esetén.

Célja azon személyek támogatása, akik intézményi ellátás nélkül életvitelükben akadályozottak, és a munkafolyamatot/munkavégzést kizárólag szociális munka támogatásával képesek végezni. Az intézményen belüli foglalkoztatás rehabilitációs eszközt is jelent az intézmények számára. Elsősorban olyan, szociális kompetenciáik sérülése miatt megváltozott munkaképességű emberek számára került kialakításra, akiknek mindehhez fogyatékoság, egészségkárosodás, addikció, pszichiátriai betegség, hajléktalan életmód miatti kirekesztettség is társul.

A szociális foglalkoztatásnak két formáját különböztetjük meg: a munka-rehabilitációt, és a fejlesztő-felkészítő foglalkoztatást.

JOGSZABÁLYI HÁTTÉR

Az [1993. évi III. törvény](#) a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról 99/B § szerint az intézményi jogviszonyban álló személyek intézményen belüli foglalkoztatását az egyéni gondozási, fejlesztési, illetve foglalkoztatási tervben foglaltak szerint a szolgáltatást igénybe vevő meglévő képességeire építve, korának, fizikai és mentális állapotának megfelelően a szociális foglalkoztatás keretében biztosítja. A törvény a szociális foglalkoztatás alapvető szabályait írja le.

[112/2006. \(V. 12.\) Korm. rendelet](#) a szociális foglalkoztatás engedélyezéséről és a szociális foglalkoztatási támogatásról részleteiben szabályozza ennek megvalósítását. A foglalkoztatáshoz szükséges kötelező felülvizsgálat szabályait a [92/2008. \(IV. 23.\) Korm. rendelet](#) tartalmazza.

A szociális foglalkoztatás személyi és tárgyi feltételeit a szociális intézményen belüli foglalkoztatás szakmai követelményeiről, személyi és tárgyi feltételeiről szóló [3/2006. \(V. 17.\) ICsSzEM rendelet](#) írja elő. A munkahely kialakítását és használatát a munkahelyek munkavédelmi követelményeinek minimális szintjéről szóló [3/2002. \(II. 8.\) SzCsM-EüM rendelet](#) szabályozza.

ESÉLYEGYENLŐSÉGI FOGLALKOZTATÁS

A védett, félig-védett és szociális (intézményen belüli) foglalkoztatáspolitikai az Európai Unió és a tagországok esélyegyenlőségi foglalkoztatáspolitikájának része. Célja az életkörülmények javítása a munkahelyteremtés, a fenntartható növekedés és a társadalmi kohézió növelésének ösztönzése révén. Európai Bizottság cselekvési programja, a [Szociálpolitikai Menetrend](#) elfogadását követően a nyílt koordináció módszerével vette kezdetét a tagállami politikák összehangolása (foglalkoztatáspolitikai, társadalmi befogadási stratégia, nyugdíjstratégia, egészségügyi ellátórendszerek fejlesztése, a munka kifizetődővé tételét szolgáló intézkedések).

2003-ban léptek hatályba a Tanács hátrányos megkülönböztetést tiltó irányelvei. A [2000/43/EK](#) irányelv az egyenlő bánásmód biztosításáról rendelkezik több, a közösségi jog hatálya alá tartozó területen (foglalkoztatás, oktatás, szociális védelem, árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés). A [2000/78/EK](#) irányelv hatálya ezzel szemben kizárólag a foglalkoztatással összefüggő kérdésekre terjed ki, s csak ott követeli meg a megkülönböztetés nélküli bánásmód biztosítását.

2004. május 28-án fogadta el az Európai Bizottság Zöld könyv Egyenlőség és megkülönböztetés-mentesség a kibővített Európai Unióban kiadványát [[COM\(2004\) 379](#)].

2008-ban az Európai Bizottság megújította az európai szociális menetrendet, aminek kulcsszavai a lehetőségteremtés, a hozzáférések biztosítása és a közösségvállalás lettek. A lehetőségteremtés célkitűzésével közvetlenül kapcsolódik az Európai Foglalkoztatási Stratégiához, mivel azt több és jobb munkahely megteremtésével és az unió belüli (munkavállalói) mobilitás fokozásával kívánja elérni.

Az Európai Parlament és a Tanács [771/2006/EK határozata](#) az egyenlőséghez való kedvezőbb megközelítés ösztönzése érdekében 2007-et a Mindenki Számára Biztosí-

tandó Esélyegyenlőség Európai Évének nyilvánította. Négy kiemelt célkitűzésre épül: jogok, elismerés, képviselet és tiszteletben tartás.

Az [Európa 2020 Stratégia](#) meghatározása szerint a gazdasági növekedésnek a befogadó társadalom feltételei mellett kell megvalósulniuk, amit a foglalkoztatás magas szintje mellett a társadalmi és a területi összetartozás jellemez. A stratégia célja a foglalkoztatás területén a változó foglalkoztatási mintákhoz való igazítás és a munkaerő Unión belüli mobilitásának a fokozása. Ennek részeként épültek be a közösségi stratégiába az [Európai Foglalkoztatási Stratégia](#) mellett a *Szociális Védelmi Stratégia* (nyugdíjak, egészségügyi ellátás és idősgondozás), valamint a *Társadalmi Befogadási Stratégia* keretében meghatározott fő célkitűzések.

A szociális foglalkoztatás megvalósításának eszköze az [Európai Szociális Alap](#). Forrást biztosít a tagállamok számára annak érdekében, hogy a hátrányos helyzetű vagy leszakadt csoportok számára felzárkóztató, az integrációt lehetővé tevő programokat, szakpolitikákat alakítsanak ki. Olyan tevékenységeket támogat, amelyek a munkaerő-piachoz való hozzáférés kapcsán, illetve a munkahelyen jelentkező hátrányos megkülönböztetés ellen küzdenek.

A tagállamoknak társadalmi beilleszkedés területén a közösségi célkitűzésekkel összhangban álló nemzeti akcióterveket kell készíteniük. A célkitűzések megvalósítását *közösségi akcióprogramok* segítik.

A SZOCIÁLIS FOGLALKOZTATÁS FORMÁI**Munka-rehabilitáció**

A munka-rehabilitáció célja a szociális intézményben ellátott személy munkakészségének, valamint testi és szellemi képességeinek munkavégzéssel történő megőrzése, fejlesztése, a fejlesztő-felkészítő foglalkoztatásra való felkészítés. A munka-rehabilitációra intézményi jogviszony keretében kerül sor, az ellátott és az intézmény vezetője közötti megállapodás alapján.

A munka-rehabilitáció szolgálati időre jogosít, amennyiben az előírt nyugdíjjárulékot megfizetik. Munka-rehabilitációnak minősül az intézmény környezetében végzett kiegészítő, karbantartással, a külső-belső környezet rendben tartásával összefüggő feladatok ellátása.

A munka-rehabilitáció időbeosztását az ellátott állapotának, képességeinek figyelembevételével egyénileg határozzák meg az egyéni gondozási, fejlesztési, illetve rehabilitációs tervben. A foglalkoztatás időtartama nem haladhatja meg a napi 6 és a heti 30 órát, és el kell érnie a napi 4 és a heti 20 órát.

Az ellátottat a szociális intézmény vezetője munka-rehabilitációs díjban részesíti. A munka-rehabilitációs díj havi összege nem lehet kevesebb a mindenkori kötelező legkisebb munkabér 30 százalékánál.

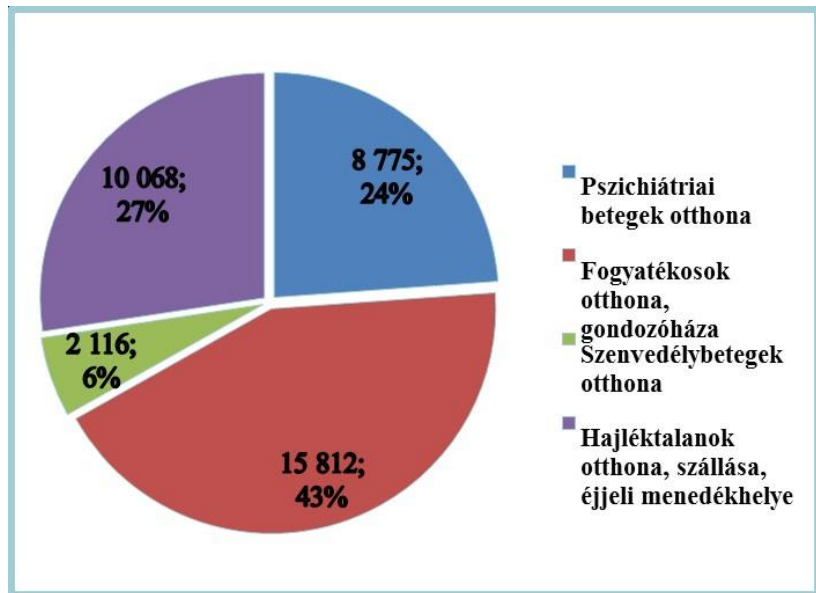
A fejlesztő-felkészítő foglalkoztatás

A fejlesztő-felkészítő foglalkoztatás célja a szociális intézményben ellátott személy számára munkafolyamatok betanítása és foglalkoztatása révén az önálló munkavégző képesség kialakítása, helyreállítása, fejlesztése, valamint az ellátott felkészítése védett munka keretében, illetve a nyílt munkaerőpiacon történő önálló munkavégzésre.

A fejlesztő-felkészítő foglalkoztatás legfeljebb egy évre kötött munkaszerződés alapján **határozott idejű munkaviszony keretében** folytatható. 16. életévét betöltött személy foglalkoztatható, melynek időtartama nem haladhatja meg a napi 8 órát és a heti 40 órát.

A szociális foglalkoztatás az intézmény szakmai programja alapján történik a foglalkoztatás, a külső foglalkoztatóval az intézmény köt megállapodást. A szociális foglalkoztatási engedélyt az intézmény (külső foglalkoztató bevonása esetén a foglalkoztató) kéri meg, alkalmazza a segítők és foglalkozási koordinátorokat.

1. ábra: Szociális intézményben ellátottak száma

Forrás: Infoszolg/KSH

A szociális foglalkoztatás államilag támogatott. A központi költségvetésből a fenntartó részére vissza nem térítendő támogatás jár, amely a foglalkoztatás működtetéséhez vagy fejlesztéséhez használható fel. A foglalkoztatóval kötött támogatási szerződés 3 éves támogatási időszakot tesz lehetővé.

Fenntartó szerint a szociális foglalkoztatás folyhat állami, önkormányzati fenntartású illetőleg nem állami, egyházi fenntartású szociális intézményekben.

A foglalkoztatáshoz szükséges egyéni gondozási terv; fejlesztési terv; rehabilitációs terv; a foglalkoztatás szakmai programja; foglalkoztatási terv.

Az intézményi jogviszonyban álló személy intézményen belüli foglalkoztatása az intézmény foglalkoztatási szakmai programja alapján, az egyéni gondozási, fejlesztési, illetve rehabilitációs tervben foglaltak szerint történik. A foglalkoztatási szakmai program tartalmazza a foglalkoztatás formáit, a résztvevők számát, a tevékenység körökét, tárgyi feltételeket, a fejlesztő program tematikáját, az előállított termék tervét, nevét.

Az ellátott szociális foglalkoztatása egyéni adottságainak figyelembe vételével, foglalkoztatási terv alapján történik, amelyet az intézményvezető készít el.

A szociális foglalkoztatásban a megállapodást az intézményvezető köti az ellátottal, vagy ha az ellátott cselekvőképességet korlátozó vagy cselekvőképességet kizáró gondnokság alatt áll, a gondnokával.

A szakértői és rehabilitációs bizottság javaslatot tesz az intézményvezetőnek az ellátott foglalkoztathatóságára, ennek alapján dönt az intézményvezető a foglalkoztatás formájáról. A szociális foglalkoztatás alkalmassági vizsgálatot és felülvizsgálatot [Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal](#) végzi az intézményvezető erre irányuló kérelme alapján. A felülvizsgálat 10 évente kötelező.

2010-től a szociális foglalkoztatás finanszírozása a foglalkoztatási engedélyhez kötötten 3 éves időszakra szól. 2010. január 1-től valamennyi fenntartó típus (állami, egyházi és nem állami) esetében pályázati eljárás keretében történik.

Statisztikai adatok a szociális foglalkoztatottak közül (fogyatékosok, mentális betegek, hajléktalanok, szenvedélybetegek) leginkább a fogyatékosok tekintetében állnak rendelkezésre. A 2011-es népszámlálás adatai szerint

közel 500 ezer fogyatékos él hazánkban; iskolai végzettségük alacsonyabb az átlagosnál; körükben a foglalkoztatási arány kifejezetten alacsony, 13,4%; a munkanélküliek aránya 3,3%. A fogyatékos személyek 8 százalékát gondozzák szociális intézetben. ([KSH, 2013.](#))

A [Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet](#) a szociális foglalkoztatás kapcsán a következő észrevételeket fogalmazta meg: Hiányoznak a nyílt munkaerő piaci kivezetést szolgáló eszközök, módszerek és források. A fejlesztésnek nincsenek időkorlátai. A foglalkoztatók jelentős hányada csak munka-rehabilitációs foglalkoztatást szervez, amely nem számít munkaviszonynak, míg a két munkaforma között tartalmában nincs markáns különbség. Kirekesztőnek bizonyul, mivel intézményi jogviszonyhoz köti a foglalkoztatási lehetőséget. A tevékenységek meghatározását nem alapozza meg piacelemzés, nem összegzi hatásvizsgálat. A fejlesztő, terápiás célok elenyészően valósulnak meg. A fejlesztési tervek statikusak, évekig ugyanazt nyújtják be az intézmények, általában csak a jogszabályt mutatják be benne. A cél, egy a nyílt munkaerőpiac felé orientálódott, foglalkoztatott központú, kompetenciafejlesztő és ellenőrzött foglalkoztatási forma kialakítása.

Források:

- Fogyatékosokkal élő emberek szociális foglalkoztatása [ELTE BGGYK 2009.](#)
- Dr. Juhász Gábor: Az Európai Unió szociálpolitikájának fejlődése az új évezred első évtizedének végén In. : Dr. Kövér Ágnes: Egyenlő bánásmód és esélyegyenlőség a foglalkoztatáspolitikában [ELTE TáTK, 2012.](#)
- Dr. Juhász Gábor: A társadalmi kohézió előmozdítására irányuló közösségi politikák In: Dr. Kövér Ágnes: Egyenlő bánásmód és esélyegyenlőség a foglalkoztatáspolitikában [ELTE TáTK, 2012.](#)
- A foglalkozási rehabilitáció középtávú stratégiája a nemzeti és közösségi irányelvek mentén [FSZK 2013.](#)
- Foglalkoztatási, társadalmi befogadási és egészségügyi fejlesztések Magyarországon [NFÜ 2013.](#)
- A munkaerőpiac peremén lévők és a költségvetés [MTA KRTK KTI 2014.](#)

Készítette: Máté Olga
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

infoszolg

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Tel.: (1) 441-4529; (1) 441-6486